

Per + què: junts o separats?

J. M. i C.

En aquesta ocasió ens ocuparem d'una qüestió que afecta l'ortografia, però que alhora demana saber diferenciar correctament els significats de les combinacions de dues formes: **per** i el pronom **què** (noteu l'accent damunt la lletra *e*). És, consegüentment, un exemple eloqüent que la normativa per a l'escriptura no sempre és convencional, sinó que sovint respon a la necessitat de fer distincions gramaticals i semàntiques pertinents.

En l'encontre d'ambdues unitats, *per* té sempre el valor de preposició; en canvi, *què* és adés pronom adés conjunció; per tant, cal que ens fixem especialment en aquesta part de l'expressió per tal d'esbrinar el sentit de *per + què* i optar, doncs, per la grafia correcta.

Perquè, quan és un mot, fa la funció de conjunció causal o final; és a dir, és substituïble per solucions com **ja que**, **com que**, etc. (causals), o bé a **fi que**, **per tal que**, etc. (finals); *què*, en aquests casos, fa de conjunció en fusionar-se amb *per*: *Vindré perquè (ja que) vull; Perquè (com que) hi insisteixes, l'ajudaré. T'acompanyaré perquè (per tal que) estiguis tranquil; Lluitarem perquè (a fi que) venci la nostra causa.*

Per què són dos mots quan *què* és un pronom interrogatiu, és a dir, equival a 'quina cosa?', 'quin motiu?': *No entenc per què (per quin motiu) s'ha enfadat; Per què (per quina cosa) vols canviar aquests vals?* Tingueu en compte que en una frase interrogativa pot aparèixer un *[per]què* que no sigui interrogatiu; ho descobrireu fent la prova de la substitució: *Perquè (com que) ella no juga tu també vols plegar?; [per]què no pot bescanviar-se per quina cosa, quin motiu; és causal i, per tant, s'escriu tot junt: perquè.*

Per què també són dos mots quan *què* és un pronom relatiu, és a dir, equival a 'el/la qual, els/les quals': *El mal tràngol per què (pel qual) passem, La causa per què (per la qual) va morir, Els països per què (pels quals) passa aquest tren, Les portes per què (per les quals) travessaren les muralles.*

Hi ha encara una altra possibilitat d'ús de *per + què*: quan funciona com qualsevol nom; en aquest cas s'escriu sempre junt: *perquè*, té el significat de 'motiu', 'causa', i generalment va precedit d'un article (*el, un*) o d'altres determinants (*aquest, algun, el teu*, etc.). La peculiaritat d'aquest valor és que permet que formem el plural *perquès*: *El perquè (motiu) de tot plegat, Uns perquès (motius) poc convincents, Aquest perquè (motiu) serà definitiu, Se sentí obligat a explicar alguns perquès (motius), El teu perquè (motiu) no concorda amb el seu.*

Cal que remarquem que en qualsevol dels usos de *per + què* que hem exposat *què* és sempre tònic, o sia, ha de dur preceptivament l'accent gràfic.

El millor resum d'aquesta exposició pot ser la construcció d'una frase complexa com la següent: *La Marta fa el que fa perquè (ja que) li ho han demanat perquè (per tal que) es pugui presentar a l'examen, però no m'explico per què (per quin motiu) es preocupa tant dels fets per què (pels quals) han endarrerit un dia la prova; segurament, ella sí que deu tenir el seu perquè (motiu).*

[Medicampus, 22 març 2001]